

ILGTSPĒJĪGA ZEMES RESURSU
UN AINAVU PĀRVALDĪBA
Projekts Nr.
VPP-VARAM-ITAZRI-2020/1-0002

Latvijas
Lauksaimniecības
universitāte

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

Ainavu novērtēšanas metodoloģiskais ietvars ainavu pārvaldībai Latvijā

Daiga Skujāne

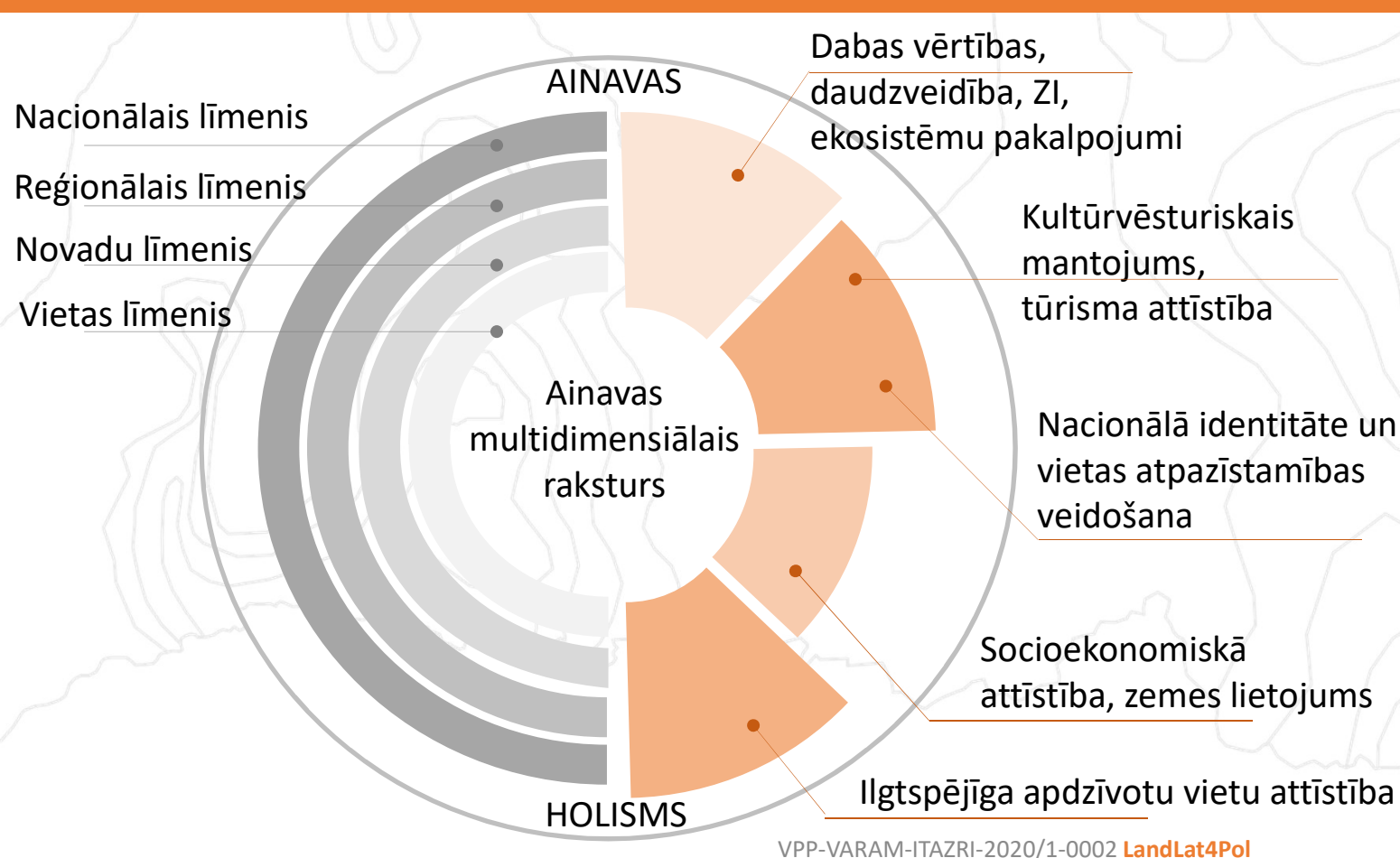
INFORMATĪVAIS SEMINĀRS
30.04.2021.

LLU vadošie pētnieki:
PhD S.Bell
Dr.arch. D.Skujāne
Dr.arch. N.Ļitavska
Dr.oec. I.Stokmane
Dr.arch. K.Vugule

Dr.arch. A.Ziemeļniece
Dr.arch. U.Īle
Dr.arch. M.Markova
Mg.sc.ing. S.Rubene
Mg.arch. I.Lāčauniece
Mg.arch. A.Spāģe

AREI vadošais pētnieks
P.Lakovskis
ViA vadošais pētnieks
A.Klepers
LVMI Silava vadošā
pētniece Z.Ļibiete

Galvenie saskares punkti un pamatprincipi ainavu novērtēšanā ainavu pārvaldības kontekstā

Ainava nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to **uztver cilvēki**, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā. (Eiropas Ainavu konvencija)

The ELC defines landscape as "an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors"

Delphi
pieeja
Konference

III

Ainavu atlanta sasaiste ar ainavu kvalitātes mērķiem

Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana un ainavas novērtēšanas kritēriju izdalīšana

Dažādu ainavu telpisko vienību kartēšana atbilstoši ainavu kvalitātes mērķiem

- Nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgi areāli un teritorijas
- Ainavu areāli ar augstu attīstības potenciālu
- Jūtīgie ainavu areāli
- u.c.

Kamerālie darbi
Lauka pētījumi
Strukturētas intervijas

II

Digitālā ainavu atlanta izveide

Ainavu tipu iedalījums pēc ainavas rakstura

- Ģeomorfoloģija
- Zemes lietojums un zemes sega
- Ainavas vizuālais raksturs

Tematiskie slāņi ar specifiskām ainavām vai atsevišķiem objektiem

Kamerālie darbi
Tematiski semināri ar
sociālajiem partneriem
Fokusgrupas, Intervijas

I

Ainavu novērtēšanas un kartēšanas mērķu noteikšana

Līdzšinējās ainavu novērtēšanas un kartēšanas pieredzes izpēte

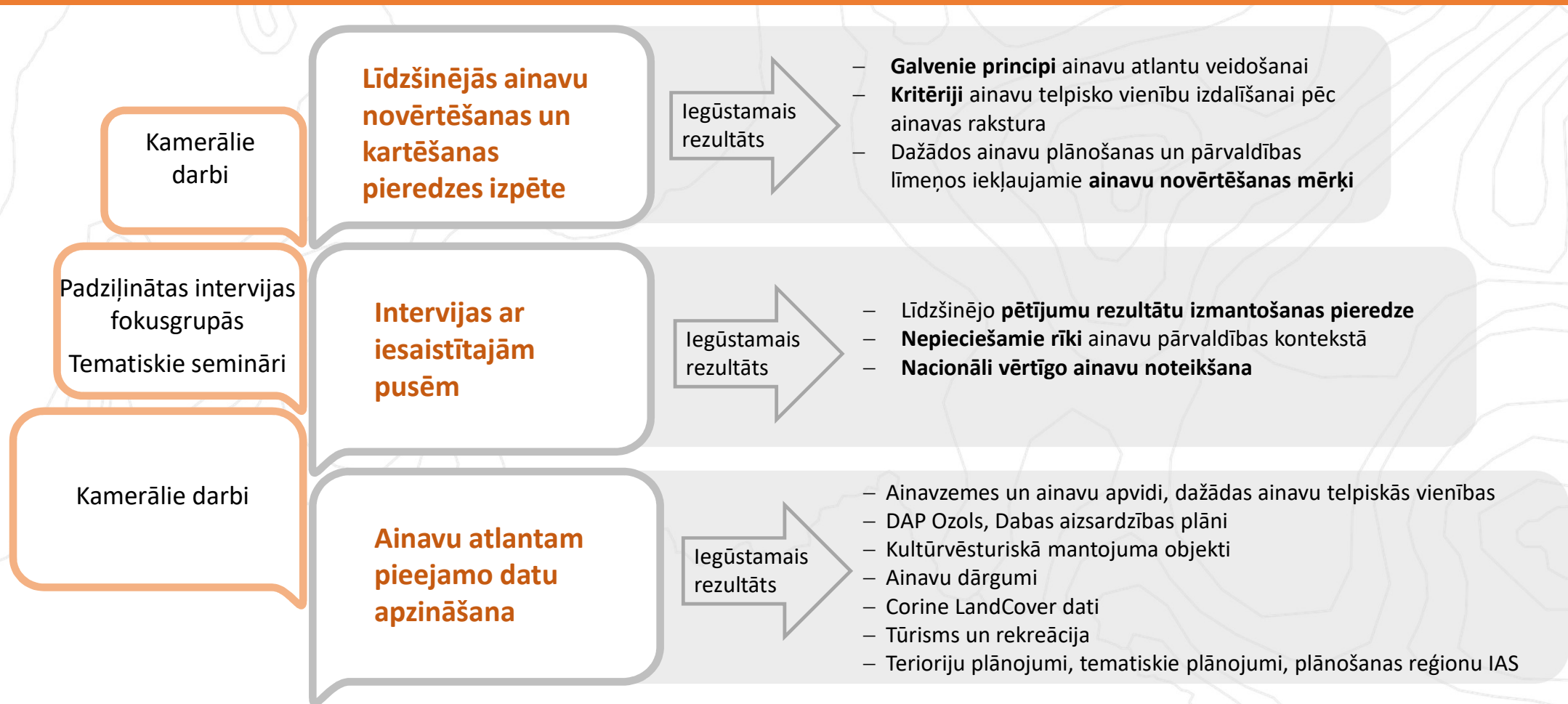
- Zinātniskā literatūra
- Ārvalstu pieredze
- Latvijas pieredze

Intervijas ar iesaistītajām pusēm

Ainavu atlantam pieejamo datu apzināšana

I ETAPS

Ainavu novērtēšanas un ainavu atlanta mērķu noteikšana

Biežāk izmantotās pieejas ainavu novērtēšanā Eiropā

Ainavu rakstura novērtēšana (*Landscape Character Assessment LCA*) – UK, IE, citur

Ainavu atlanta metode (*Atlas des Paysages*),
metode – FR, BE (Valonija)

Ainavu novērtējums (*Landschaftsbild
assessment*) – DE

Ainavu biogrāfijas (*Landscape biography*) – NL

Ainavu katalogi (*Landscape Catalogues*) – ES

Vēsturiskais ainavu raksturojums (*Historic
Landscape Characterization HLC*) – UK, IE,
citur

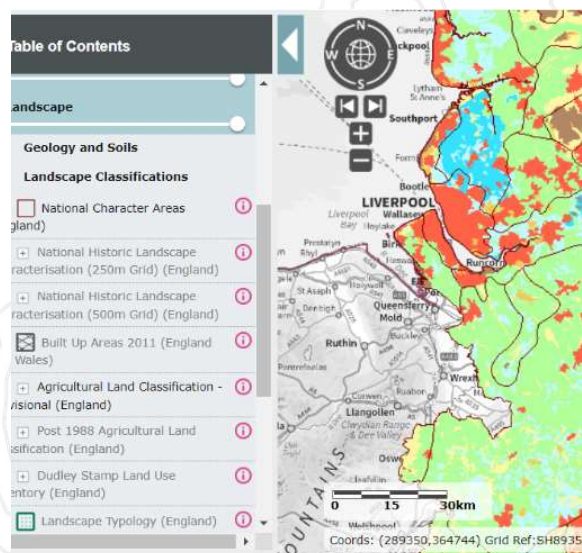
Vēsturiskā ģeogrāfija (*Historic geography*) – BE
(Flandrija)

Integrētā ainavu rakstura novērtēšana
(*Integrated LCA*) – Skandināvija, citur

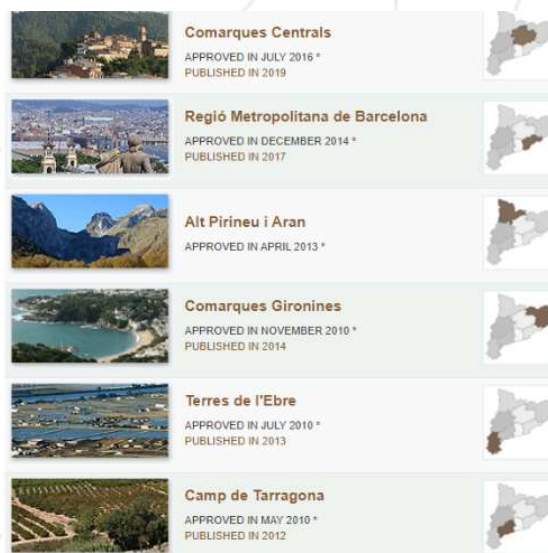
Ainavu novērtēšanas rezultātu atspoguļošanas pieredze Eiropā

Ainavu atlanti

Avots: <https://magic.defra.gov.uk/MagicMap.aspx>

Ainavu katalogi

Avots: <http://www.catpaisatge.net/eng/catalegs.php>

Ainavu fotogrāfiju datubāze

Avots: <http://www.observatoire-paysages.pnth.eu/>

Biežāk izmantotie ainavu novērtēšanas kritēriji ainavas raksturošanai un kartēšanai

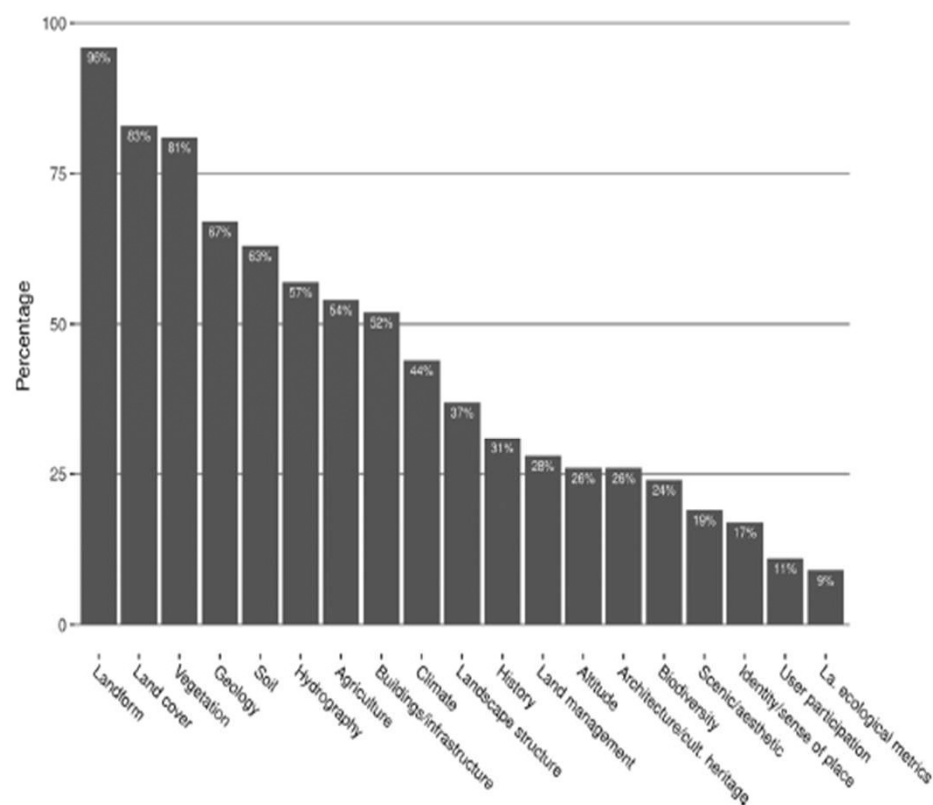

Fig. 2. Bar plot showing the percentage of studies (n = 54) in which each landscape variable is used to identify landscape types/character areas. (Simensen et.al., 2018)

VPP-VARAM-ITAZRI-2020/1-0002 LandLat4Pol

Zemes forma
Zemes sega
Veģetācija
Ģeoloģija
Augsne
Hidroloģija
Lauksaimniecība
Apbūve / infrastruktūra
Klimats
Ainavas struktūra
Vēsture
Zemes pārvaldība
Kultūrvēsturiskais mantojums
Bioloģiskā daudzveidība
Vizuāli estētiskā kvalitāte
Identitāte
Lietotāju līdzdalība
Ainavekoloģiskā metrika

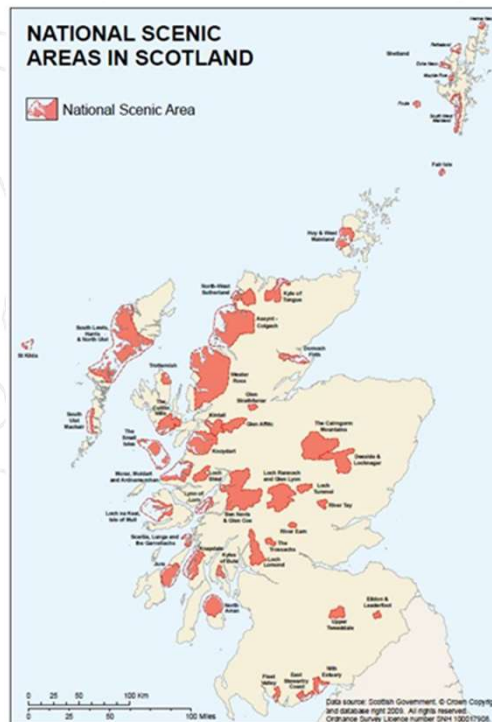
Nacionālas nozīmes ainavu noteikšanas, aizsardzības un pārvaldības pieredze Eiropā

Areas of Outstanding Natural Beauty Anglija, Velsa, Ziemeļīrija

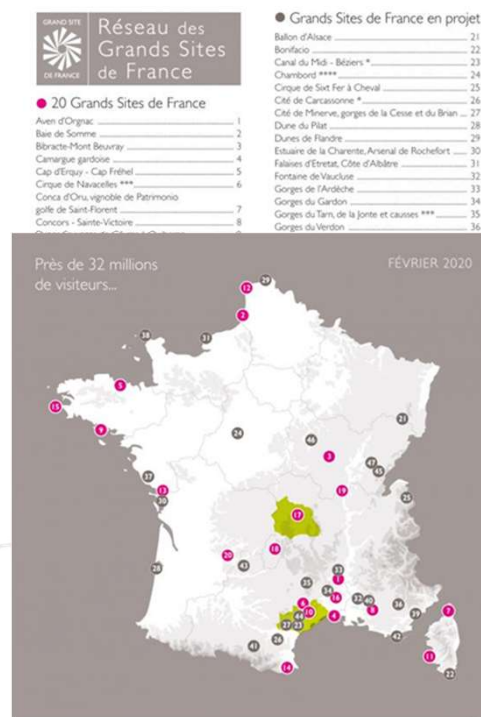
https://landscapesforlife.org.uk/application/files/1915/8928/8600/AONB_Management_Plans_2001_CA23.pdf

National scenic area Skotija

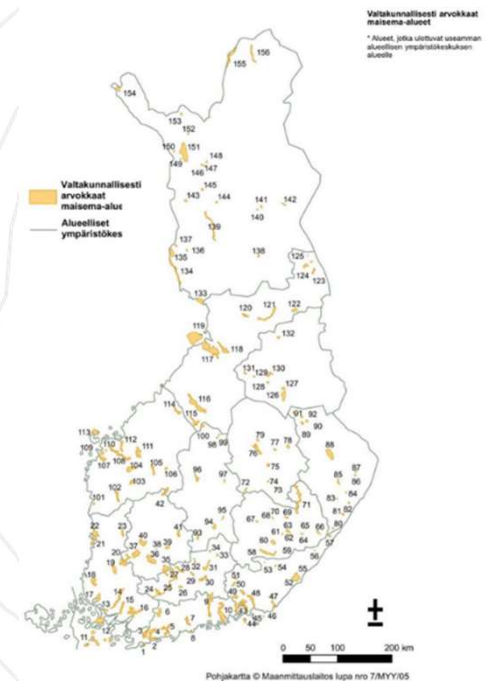
Scotland's nature agency
<https://www.nature.scot/>

Grand Site de France Francija

<https://www.grandsitedefrance.com/en/the-grands-sites>

Nacionālas nozīmes simboliskās ainavas Somija

https://www.ymparisto.fi/fi-Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet

II ETAPS

Digitālā ainavu atlanta izstrāde

Kamerālie darbi
Lauka pētījumi

**Ainavu tipu
iedalījums pēc
ainavas rakstura
(pēc LCA metodikas)**

legūstamais
rezultāts

Ainavu tipi (poligoni) pēc ainavas rakstura, ko veido:

- Ģeomorfoloģija (reljefs, augsne, ūdens notece)
- Zemes segums un zemes izmantošana
- Ainavas vizuāli estētiskā raksturs (ArcGIS aplikācijas datu ievākšanai lauka pētījumos, apsekojums dabā)

Kamerālie
darbi

**Tematiskie slāņi ar
specifiskām ainavām
vai atsevišķiem
objektiem**

legūstamais
rezultāts

Citi tematiskie ainavu slāņi

- Ainavu telpiskās vienības pēc virsas lielformām – ainavzemes / (pēc reljefa rakstura un ainavu segas – ainavu apvidi (precizēti pēc K. Ramana)
- Kultūrvēsturiskais mantojums / tūrisma objekti
- Dabas vērtības
- Ainavu dārgumi
- Reģionālas nozīmes kultūrainavas (no plānošanas reģionu IAS)

Kamerālie darbi
Intervijas
fokussgrupās

**Ainavu tipu
aprakstošās daļas
izstrāde**

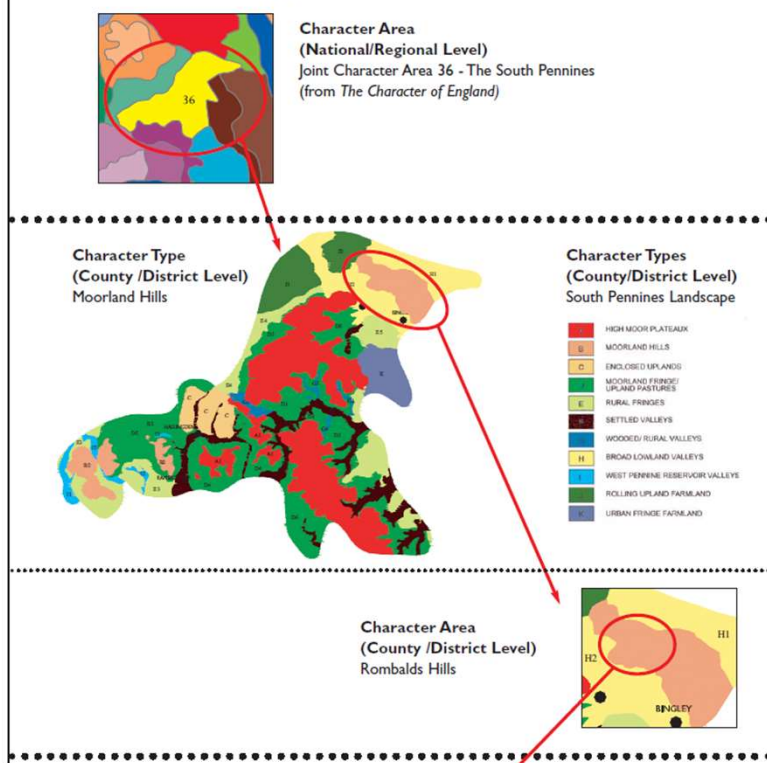
legūstamais
rezultāts

Katram **ainavu tipam digitālajā ainavu atlantā piesaistīta paskaidrojošā daļa**, ietverot:

- Ainavas raksturojumu (ģeomorfoloģiskais, zemes segas un vizuāli estētiskais)
- Nozīmīgākie un īpašie elementi (dabas, kultūrvēsturiskie, mentālie un kognitīvie), attīstības potenciāls
- Jūtīguma līmenis uz izmaiņām ainavas telpiskajā struktūrā

Ainavu tipu iedalījums pēc ainavas rakstura (pēc LCA metodikas; poligoni)

Figure 2.3: The Landscape Character Assessment spatial hierarchy - an example of the relationship between the different levels [2]

Piemērs no Landscape Character Assessment Guidance for England and Scotland, 2002

Ainavas rakstura un vizuāli estētiskās kvalitātes novērtējuma anketa lauka pētījumiem

LANDSCAPE CHARACTER ASSESSMENT FIELD SURVEY SHEET

LOCATION:

DATE:

VIEWPOINT NUMBER:

LANDSCAPE CHARACTER UNIT:

TOPOGRAPHY

Flat Undulating Rolling Hilly Shallow valley Deep valley Cliff

LANDSCAPE ELEMENTS

(mark all present in the view, noting the most dominant)

Landcover types

Pine forest Spruce Forest Deciduous forest Mixed forest Overgrowing fields
Pasture Meadow Arable Wet meadow Fen Marsh Bog/mire Sand dunes
Beach Lake Ponds River Stream Estuary Sea Drainage ditches

Built elements

Manor house with park Village Scattered farmsteads Kolchoz centre Church Mill
Electricity pylons Mobile phone masts Water tower Pumping station
Industrial buildings Recreational structures

Communications

Main highway Secondary highway Gravel roads Forest roads Railway

Description

(write a physical description based on the combination of the elements identified above)

VISUAL ELEMENTS

(describe the characteristics as seen from the viewpoint)

Form

(consider the dominance of geometric or organic/natural shapes)

Landform

Field and forest shapes

Waterbody shapes

Road shapes

Landscape scale

(consider the breadth of view and general size of the landscape ranging from small scale and enclosed to large scale and open)

Diversity

(Consider how much variety is present in the landscape ranging from monotonous and homogeneous to very varied and busy, in terms of textures, patterns, colours, shapes etc)

Unity

(Consider how all the elements fit together in terms of colours, forms, textures, overall sense degree of harmony)

PERCEPTUAL ASPECTS

Qualities of naturalness

(Consider the degree to which the landscape feels natural or artificial overall)

Calmness

(Consider to what extent the landscape is calm, serene and restful or noisy, busy and disturbing)

Noise/sounds

Consider the role played by noise (negative, disturbing) and sound (positive, stimulating)

Description

(Write a visual/experiential description of the landscape from the viewpoint)

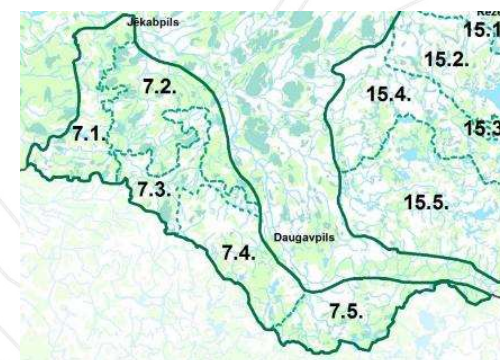
Overall condition

(Note how well the landscape is managed, the extent of derelict, unmanaged or disturbed elements affecting the landscape)

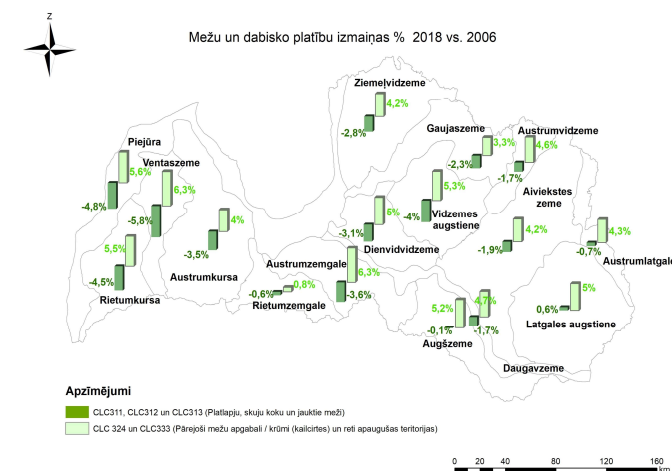
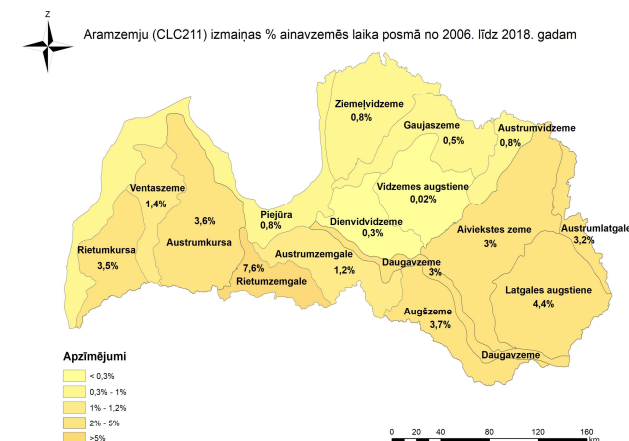
Latvijas situācijai adaptēs ainavas rakstura novērtējuma pēc Landscape Character Assessment Guidance for England and Scotland, 2002

Tematiskie slāņi ar specifiskām ainavām vai atsevišķiem objektiem (atsevišķi piemēri)

Ainavzemju un ainavu apvidu
(pēc K.Ramana) robežu
precizēšana

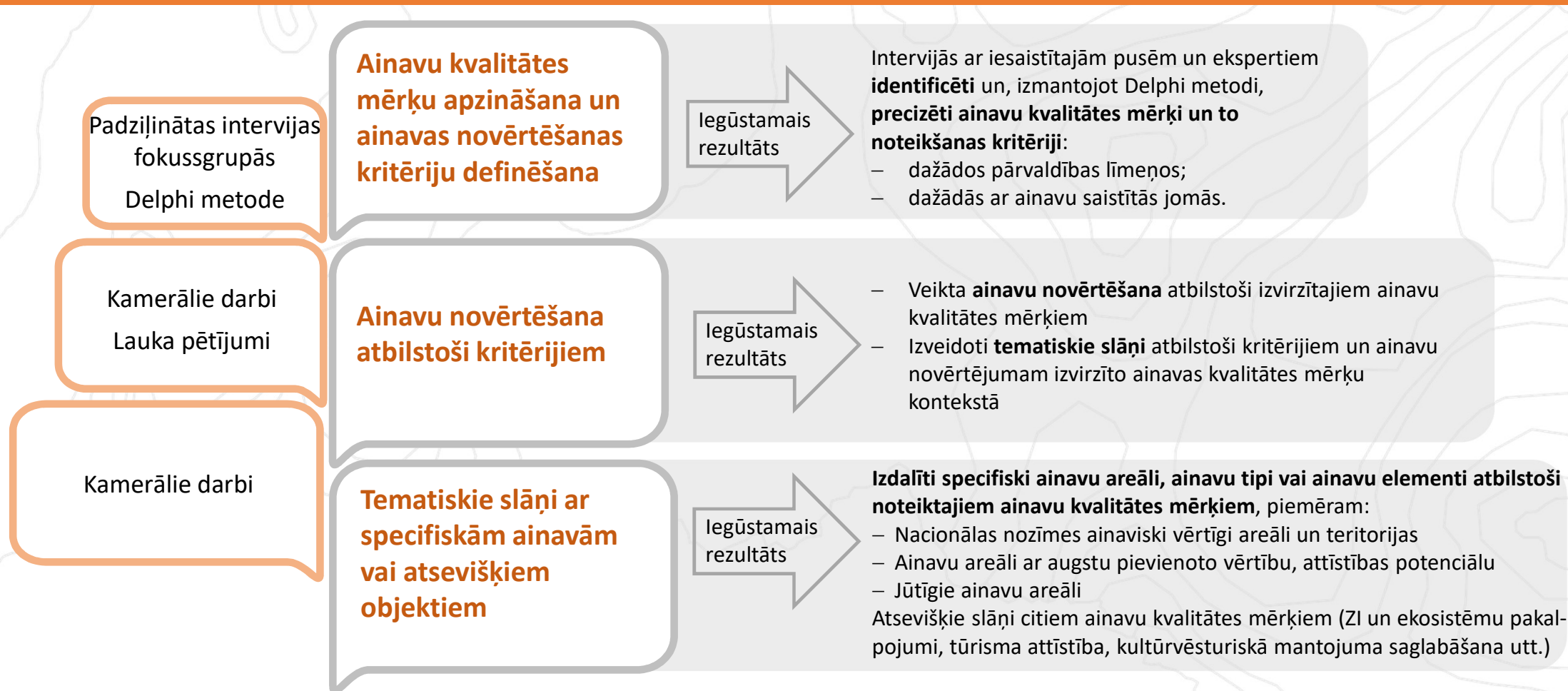

Zemes seguma veidu (Corine Land Cover) izmaiņas Latvijas ainavzemēs 12 gadu periodā

III ETAPS

Ainavu atlanta sasaiste ar ainavu kvalitātes mērķiem

Nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgi areāli un teritorijas

Vērtējamo ainavu atlase

- iepriekš veiktajiem pētījumiem, projekta Ainavu dārgumi, Ainavas balva;
- Dabas aizsardzības pārvaldes dabas aizsargājamo teritoriju reģistra;
- Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes datiem par kultūrvēsturiski nozīmīgām teritorijām un objektiem;
- pašvaldību ainavu tematiskajiem plānojumiem, plānošanas reģionu IAS.
- Papildus organizējamās diskusijas ar plānošanas reģioniem, pašvaldībām un NVO, apzinot šo iesaistīto pušu identificētās vērtīgās ainavas.

Ainavu novērtēšanas kritēriju noteikšana un precizēšana, izmantojot Dephi metodi

Ainavu novērtēšana un ranžēšana

- Vizuālais izteiksmīgums, “ainaviskums”
- Ainavas autentiskums un unikalitāte
- Kultūrvēsturiskais mantojums
- Simboliskā nozīme
- «Atmiņu ainavas» un emocionālais ainavas konteksts
- «Ainavas varenība un izcilība»
- Ainavas uztveres un ietekmes zonas noteikšana

Ainavu kartēšana

- Ainavas areāla uztveres un ietekmes zona
- Tematiskie slāņi

Ainavu apraksta izstrāde

- Ainavas raksturojums pēc aprakstošajiem kritērijiem, kurus nav iespējams iekļaut kartogrāfiskajā materiālā (apraksti, atziņas, fotogrāfijas utt.)

Ainavu dārgumi

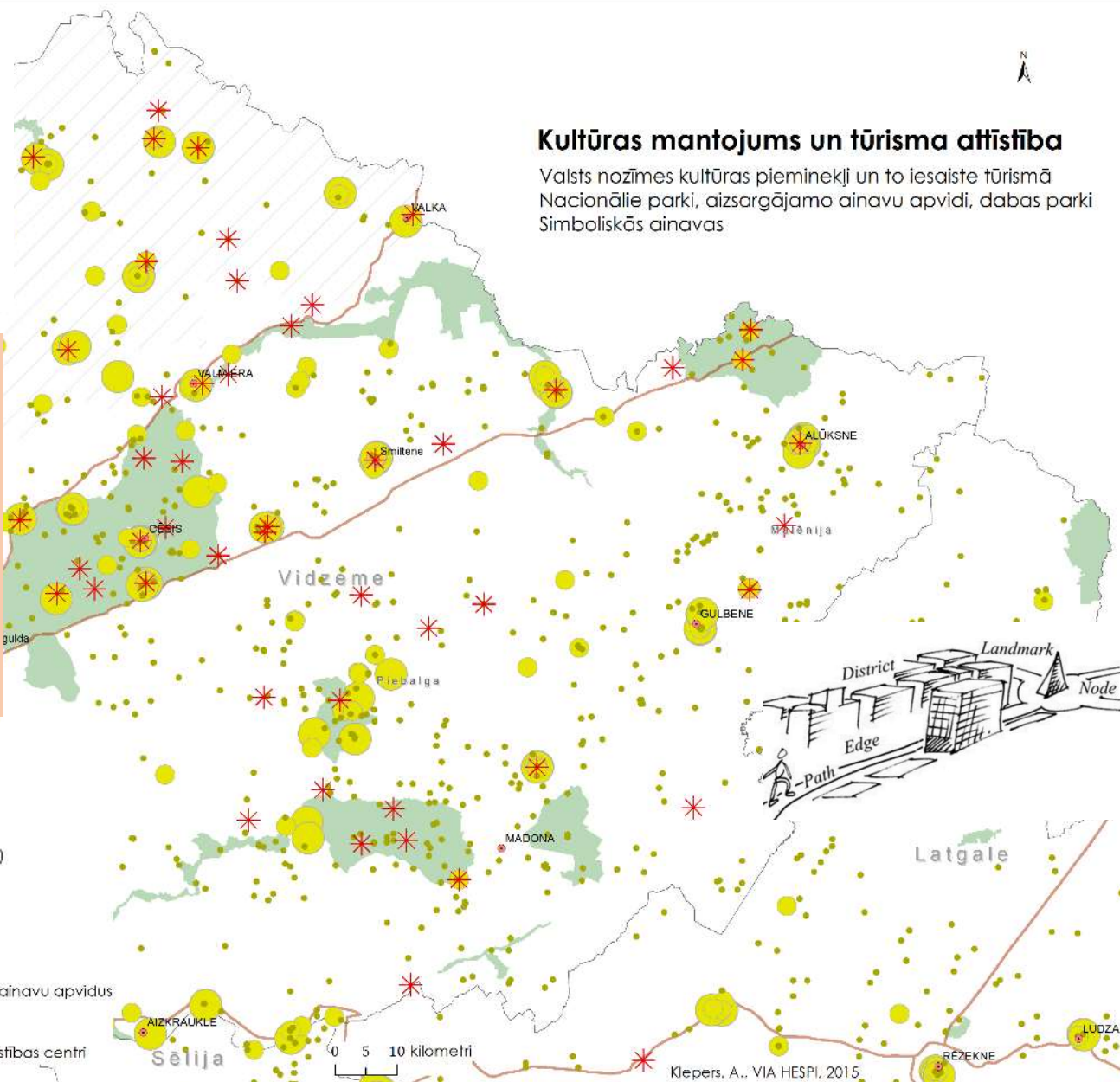
Salainis

Latvija 100

- Reģiona identitātes elementi?
- Ainavu pieejamība?
- Ainavas elementu hierarhija?
- Jau esošās vietas ar izceltu ainavas vērtības statusu...
- Nacionālā vērtība, simboliskums

APZĪMĒJUMI

- * Sabiedrības ieteiktie ainavu dārgumi Vidzemē
- valsts nozīmes aizsargājams kultūras piemineklis
- iesaiste tūrismā (300-1000 apmeklējumu gadā)
- populārs tūrismā (>1000 apmeklējumi gadā)
- vēsturiskā teritorija
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts
- nacionālais parks, dabas parks, aizsargājamo ainavu apvidus
- maģistrālais ceļš
- pilsētas: nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri

Sabiedrības ainavu uztvere kā urbānista Kevina Linča (1960), analogija par pilsētu: apkārtni ar estētiski skaistiem apvidiem (Vecpiebalgas pauguraine, Veclaicenes un Kornetu apvidus u.c.), kuros iezīmējas simboliski objekti (Gaiziņkalns, Opekāna baznīca, Sietiņiezis u.c.) vai skaidras robežtelpas (Valka-Valga, Salacas upes ieleja u.c.) un ceļi (Gulbenes-Alūksnes bānīša trase, Vidzemes baltie lielceļi u.c.), kas to savieno

Reģionam raksturīga un reprezentējošā ainava kā daļa no nacionālās ainavas mantojuma.

Nacionālo ainavu saikne ar sentimentālu vietu identitātes uztveri, idealizētiem priekšstatiem un vietas tēlu.

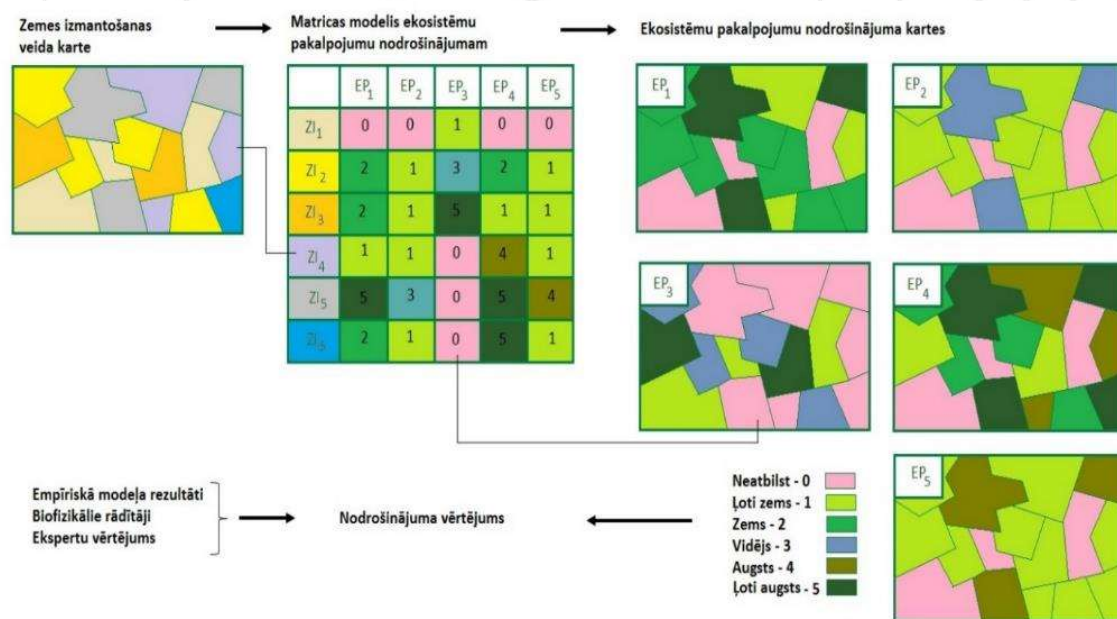
Ekosistēmu pakalpojumu pieeja ainavu vērtēšanā

Vērtējuma soli:

1. **Telpisko vienību, ekosistēmu pakalpojumu un indikatoru izvēle, indikatoru skalu izveide.**
2. **Matricas modelis** ekosistēmu pakalpojumu nodrošinājuma potenciāla vērtējumam definētās telpiskās vienībās (meža nogabalos, laukos, poligonos...). Vērtējums relatīvā skalā 0-5 (*Burkhard et al. 2009; 2012; 2014*).
3. Ekosistēmu pakalpojumu nodrošinājuma potenciāla **«karsto» punktu analīze** (*ArcGis Optimized Hot Spot Analysis* vai *Hot Spot Analysis (Getis-Ord Gi*)*).

Rezultāts:

Identificētas teritorijas ar **augstāko** ekosistēmu pakalpojumu vērtību, identificētas **daudzfunkcionālas** ainavas.

ILGTSPĒJĪGA ZEMES RESURSU
UN AINAVU PĀRVALDĪBA

Priecāsimies par jūsu ieteikumiem un atsaucību!

